

ANALIZA LUNII

NR. 11.2 | FEBRUARIE 2025

**CENTRUL PENTRU STUDIUL DEZVOLTĂRII
INTERNAȚIONALE ȘI MIGRAȚIEI**

CENTRE FOR THE STUDY OF INTERNATIONAL DEVELOPMENT AND MIGRATION

INTEGRAREA REFUGIAȚILOR ÎN ROMÂNIA:

DIFERENȚE ÎN SPRIJINUL ACORDAT PERSOANELOR STRĂMUTATE DIN UCRAINA ȘI ALTOR CATEGORII DE REFUGIAȚI

Mariana COSTE

Mariana Coste activează de aproximativ cinci ani într-un ONG înființat în Baia Mare, județul Maramureș, fiind responsabilă de procesul de integrare a imigranților în România, în special în zona de nord-vest a țării. De-a lungul celor cinci ani de activitate a avut ocazia să interacționeze cu imigranți și refugiați din țări precum Siria, Afganistan, Irak, Iran, Mexic, SUA, Etiopia, Somalia, Tunisia, Ucraina, Sri-Lanka, Nepal și Pakistan.

24 februarie 2022

Data de 24 Februarie 2025 a marcat 3 ani de la invadarea Ucrainei de către Federația Rusă. La data începerii războiului din Ucraina, ONG-ul în care activează Mariana avea în implementare un proiect co-finanțat de Uniunea Europeană, prin Fondul Azil Migrație și Integrare, destinat beneficiarilor de protecție internațională și resortisanților din țări terțe din regiunea alocată (jud. Alba, Sibiu, Bistrița, Cluj, Maramureș, Zalău, Satu Mare și Harghita). Dată fiind expertiza organizației în integrarea imigranților, au fost evaluate modalități concrete prin care să poată fi ajutate persoanele care soseau la graniță și s-a decis implicarea activă în acțiunile întreprinse de către autorități și alte ONG-uri la frontieră.

Măsuri inițiale adoptate de Guvernul României în contextul evenimentelor din Februarie 2022

În martie 2022, Uniunea Europeană a activat mecanismul de protecție temporară pentru refugiații din Ucraina. Acest mecanism a fost creat în 2001, odată cu strămutările la scară largă în urma conflictelor armate din Bosnia și Herțegovina și Kosovo ¹, fiind activat în cazul Ucrainei și prelungit în acest caz până în luna martie 2026.

La 27.02.2022, Guvernul României a adoptat Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 15/2022 privind acordarea de sprijin și asistență umanitară de către statul român cetățenilor străini sau apatrizilor aflați în situații deosebite, proveniți din zona conflictului armat din Ucraina. ²

Prima etapă (aprilie 2022–aprilie 2023) a programului denumit „50/20”, a reglementat drepturile oferite cetățenilor ucraineni în România: dreptul de acces la locuință printr-un mecanism de decontare a costurilor de cazare pentru instituțiile și persoanele juridice care găzduiesc refugiați din Ucraina.

La scurt timp după activarea Directivei, a fost reglementată și decontarea cazării către persoanele fizice. Următoarele prevederi din OUG 15/2022 sunt relevante:

„Art. 1, alin. (10) Persoanele fizice care găzduiesc cetățeni străini sau apatrizi aflați în situații deosebite, proveniți din zona conflictului armat din Ucraina, beneficiază de decontarea din bugetul inspectoratelor județene pentru situații de urgență/Inspectoratului pentru Situații de Urgență București-Ilfov a cheltuielilor cu hrana și cazarea în valoare de 20 de lei/zi/persoană găzduită pentru hrană și 50 de lei/zi/persoană găzduită pentru cazare. Mecanismul de decontare se stabilește prin hotărâre a Guvernului.

(...)

¹ Consiliul European, 17 decembrie 2024

² PROGRAMUL DE SPRIJIN PENTRU CAZAREA REFUGIAȚILOR DIN UCRAINA (2023-2024) IMPLEMENTARE, CONTROVERSE, LECȚII ÎNVĂȚATE, Coaliția pentru Drepturile Migranților și Refugiaților, 2024

Art. 5. Valoarea maximă a costurilor aferente cazării în alte locații stabilite de comitetele județene/al Municipiului București pentru situații de urgență se aprobă prin hotărâre a Guvernului. Prevederile, în această formă, s-au aplicat în perioada 1 aprilie 2022 – 30 aprilie 2023. Pentru că valoarea maximă decontat prevăzută la Art. 5, pentru persoane juridice, a fost stabilită tot la 50 lei/zi/persoană găzduită, prin Hotărârea Guvernului nr. 315/202210, similar cu situația gazdelor persoane fizice (Hotărârea Guvernului nr. 336/202211), sistemul de decontări a rămas cunoscut sub numele de „programul 50/20” și a fost, pe toată perioada de aplicare, principalul instrument de sprijin direct al beneficiarilor protecției temporare.”

Totuși, această variantă de sprijin a iscat foarte multe discuții, suspiciuni de înșelăciune, corupție și chiar abuzuri din partea proprietarilor români. Efectul direct a acestei versiuni a programului 50/20 a fost creșterea considerabilă a prețurilor pe piața imobiliară, fiind afectați inclusiv românii aflați în căutare de chirie. Suplimentar, una dintre cele mai relevante probleme a fost întârzierea considerabilă în decontarea acestor costuri. Uneori au existat întârzieri și de peste 1 an, crescând astfel vulnerabilitatea mamelor singure cu copii, și a celor care nu aveau nici o sursă de venit.

În a doua etapă, au intervenit câteva modificări importante: sumele forfetare au început să fie virate direct beneficiarilor protecției temporare, au fost modificate cuantumul și condițiile de acordare a sprijinului financiar. Astfel că apare cerința de a fi înregistrați ca și angajați în România, începând cu a doua lună de acordare, sau cel puțin de a fi înregistrați în cadrul Agenției Județene de Ocupare a Forței de Muncă (AJOFM) din raza județului unde locuiau ca fiind în căutarea unui loc de muncă.

De asemenea, copiii minori trebuie să fie înscriși în sistemul de învățământ românesc și să frecventeze școala, sau cel puțin activitățile desfășurate în centrele educaționale deschise de ONG-uri, cu informarea în prealabil a ISJ-urilor teritoriale.

De această dată, sumele forfetare sunt limitate la:

- 2000 lei lunar pentru o familie pentru cheltuielile de cazare;
- 750 de lei pe lună pentru o persoană singură pentru cheltuielile de cazare;
- 600 de lei lunar de persoană pentru cheltuielile de hrană.

Persoanele cu dizabilități trebuie să dețină documente emise de către autoritățile române, care stabilesc gradul de handicap. Acest lucru a dus uneori la refuzul de acordare a unui grad de handicap, conform cerințelor din România.

Conform unui articol publicat de expertul în migrație Anatolii Coșciug, această modificare legislativă, dar și plățile întârziate, au forțat aproximativ 1/3 dintre ucraineni să părăsească România.

„La începutul lunii februarie 2024, erau înregistrați 78.7 mii cetățeni din Ucraina în România, cel mai mic număr raportat din martie 2022 până acum. Cel mai mare număr a fost atins în urmă cu exact un an, în februarie 2023, cu 113 mii persoane. Cu alte cuvinte, în ultimul an aproape 35 de mii de persoane (aproximativ 1/3) au „renunțat” la rezidența în România și au preferat să se întoarcă în Ucraina sau să migreze spre alte state după cum indică și alte studii.”³

Din această perspectivă, se poate vorbi despre un semn de neputință sau de nereușită a autorităților române de a integra cu succes persoanele strămutate din Ucraina. Nu a existat și nu există o strategie pe termen lung de integrare a acestor persoane în țara noastră, probabil din aceleași motive pentru care mulți dintre ei speră să se poată întoarce acasă: sfârșitul războiului.

³ De ce „au plecat” din România o treime dintre refugiații ucraineni în ultimul an? O analiză a evoluției fluxului de refugiați din Ucraina în România, Anatolii Coșciug, Februarie 2024

Noul program de sprijin al ucrainenilor

Septembrie 2024 a adus o nouă versiune a programului de ajutor pentru persoanele strămutate din Ucraina. Noul program oferă un singur ajutor, pe o durată de maxim 3 luni consecutive, dacă persoanele au intrat în România pentru prima dată după 1 Iulie 2024.

Au fost păstrate aceleași sume forfetare:

- 2000 lei lunar pentru o familie pentru cheltuielile de cazare;
- 750 de lei pe lună pentru o persoană singură pentru cheltuielile de cazare;
- 600 de lei lunar de persoană pentru cheltuielile de hrană.

Noutatea în această variantă de program este alocația pentru copiii ucraineni, condiționată de înscrierea unei adrese de domiciliu pe actul de identitate. În acest caz, oamenii s-au confruntat cu refuzul proprietarilor români de a-și înregistra contractele de închiriere la ANAF, astfel că multe familii întâmpină greutăți în procedura de obținere a alocațiilor de stat pentru copii.

Observăm că, în decursul a 3 ani, Guvernul României a avut trei variante diferite ale programului de sprijin pentru persoanele strămutate din Ucraina.

Sprijinul oferit altor categorii de refugiați

În cazul celor care au solicitat azil în România și au obținut o formă de protecție internațională, denumită în legislație statut de refugiat sau protecție subsidiară, statul român nu a implementat aceleași politici. În cazul beneficiarilor de protecție internațională, statul român și alte țări europene au implementat alte măsuri de integrare.

În cazul acestei categorii de refugiați, statul le recomandă înscrierea în programul de integrare, stabilit de Inspectoratul

General pentru Imigrări, prin ofițerii de integrare, eventual cu prezența personalului ONG-urilor care implementează proiecte co-finanțate UE și care au drept obiectiv principal integrarea imigranților și beneficiarilor de protecție internațională în societatea românească. Prin acest program, oamenii sunt obligați să participe la cursuri de limba română, și la alte activități educative sau de acomodare culturală. Există și un ajutor financiar ne-rambursabil, în cuantum de aproximativ 120 euro/lună, dar care este condiționat de participarea obligatorie la activitățile mai sus menționate.

Câteva extrase din ordonanța 44/2004:

„ART. 10

(1) *În vederea integrării în sistemul de învățământ românesc, minorii care au dobândit protecție internațională în România beneficiază pe durata unui an școlar de un curs pregătitor de învățare a limbii române, intensiv și gratuit. Înscrierea se face pe tot parcursul anului calendaristic, iar frecventarea cursului poate continua pe parcursul anului școlar următor, după caz.”...*

(2) *La finalul cursului de inițiere în limba română o comisie de evaluare, ale carei componente și funcționare se stabilesc prin ordin al ministrului educației naționale, apreciază nivelul de cunoaștere a limbii române și stabilește înscrierea minorilor care au dobândit o protecție internațională în România în anul de studiu corespunzător.*

(...)

ART. 23

(1) *Străinii care au dobândit o protecție internațională în România după semnarea protocolului au în principal următoarele obligații: (la 27-01-2014 Partea introductivă a alin. (1) al art. 23 a fost modificată de pct. 8 al art. II din ORDONANȚA nr. 1 din 22 ianuarie 2014, publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 63 din 24 ianuarie 2014, prin înlocuirea unei sintagme.)*

a) să participe în mod regulat la activitățile stabilite în planul individual;

b) să depună eforturi pentru parcurgerea tuturor etapelor programului de integrare, potrivit protocolului semnat;

c) să respecte normele de disciplina, conduita și cele stabilite de conducătorii cursurilor, precum și regulamentele interne ale centrelor de cazare;

d) să informeze Inspectoratul General pentru Imigrări asupra oricărei schimbări de natura să afecteze prezenta la activitățile de integrare. (Ia 19-10-2019 sintagma: Oficiul Național pentru Refugiați a fost înlocuită de Punctul 33, Articolul I din LEGEA nr. 178 din 10 octombrie 2019, publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 842 din 16 octombrie 2019)

(2) Nerespectarea obligațiilor prevăzute la alin. (1) atrage încetarea aplicării uneia sau a mai multor măsuri prevăzute în planul individual, inclusiv retragerea dreptului la cazare, a asistenței materiale acordate în vederea accesului la o locuință prevăzută la art. 21 alin. (6), a ajutorului material prevăzut la art. 22 alin. (3) sau a ajutorului nerambursabil prevăzut la art. 18 alin. (2) lit. e), după caz.”

Mai mult, dacă beneficiarul este înscris în programul de integrare și primește ajutorul nerambursabil din partea statului, acesta nu mai este eligibil pentru alte tipuri de ajutor financiar acordat de către ONG-uri prin programul FAMI (Fondul Azil Migrație și Integrare). Este o condiție explicită impusă de către Inspectoratul General pentru Imigrări.

Concluzii

Pentru o integrare mai eficientă, Guvernul României ar fi putut adapta legislația astfel încât persoanele din Ucraina să fie înscrise în programul național de integrare. Probabil în acest mod ar fi putut crește interesul pentru echivalarea studiilor și imigranții ar fi putut activa pe piața muncii din România în poziții mult mai apropiate de experiența și expertiza profesională a acestora.

Mulți dintre aceștia au studii superioare și dețin diplome de calificare în domenii unde există lipsă de specialiști. Facilitarea acestui proces ar fi putut diminua sincopele de bariere lingvistice și ar fi putut să rezolve, spre exemplu, problema numărului insuficient de medici de familie sau asistente medicale. Oamenii

s-au lovit constant de refuzul medicilor români de a-i înscrie pe listele de pacienți, au fost nevoiți să apeleze tot timpul la ajutorul voluntarilor pentru a putea comunica cu medicii noștri, existând multe situații din această categorie.

Având în vedere elementele expuse, apreciez că un guvern mai implicat în dezvoltarea unei strategii de integrare pe termen mediu și lung ar fi profitat de înalta calificare a persoanelor provenite din zona de conflict din Ucraina. Probabil un program mai bine structurat și mai atractiv ar fi convins oamenii că țara noastră este una în care merită să te integrezi.

Să sperăm că este o lecție de învățat, și cu ajutorul societății civile, Guvernul va putea crea pe viitor un proces de integrare sustenabil și de lungă durată.

Bibliografie:

1. <https://www.contributors.ro/de-ce-au-plecat-din-romania-o-treime-dintre-refugiatii-ucraineni-in-ultimul-an-o-analiza-a-evolutiei-fluxului-de-refugiati-din-ucraina-in-romania>
2. <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/refugee-inflow-from-ukraine>
3. <https://cdmir.ro/category/stiri> Programul de sprijin pentru cazarea refugiaților din Ucraina (2023-2024), Implementare, Controverse, Lecții învățate, Coaliția pentru Drepturile Migranților și Refugiaților
4. <https://igsu.ro/InformatiiUtile/ProgramSuportUcraina>
5. <https://igi.mai.gov.ro/programul-de-integrare/>
6. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/251954> ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ nr. 15 din 27 februarie 2022 privind acordarea de sprijin și asistență umanitară de către statul român cetățenilor străini sau apatrizilor aflați în situații deosebite, proveniți din zona conflictului armat din Ucraina, Publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 193 din 27 februarie 2022
7. <https://www.unhcr.org/ro/campanie> Incluziunea Refugiaților
8. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/49507> ORDONANȚĂ nr. 44 din 29 ianuarie 2004 privind integrarea socială a străinilor care au dobândit protecție internațională sau un drept de ședere în România, precum și a cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene, Spațiului Economic European și a cetățenilor Confederației Elvețiene, Publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 93 din 31 ianuarie 2004
9. <https://legislatie.just.ro/public/DetaliiDocument/267398>, HOTĂRÂRE nr. 368 din 26 aprilie 2023 pentru stabilirea cuantumului, condițiilor și a mecanismului de acordare a sumelor forfetare potrivit Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 15/2022 privind acordarea de sprijin și asistență umanitară de către statul român cetățenilor străini sau apatrizilor aflați în situații deosebite, proveniți din zona conflictului armat din Ucraina, Publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 354 din 26 aprilie 2023.